

לידתו של נאצי

שום אבק, שהכל יהיה מסודר ומצופצף. היתה חובה ללבוש מגיני-שרוולים. זאת היתה תמונה מנומכת, כי הרי בעוד עשר דקות יכולה היתה ליפול פצצה ולכסות את הכל בהריסות. אבל כאלה היו הפקידים הגרמניים.

אלה היו הימים כאשר אנשי הגסטאפו הצטיידו בסיטונות בתעודות מזויפות, במחלקה מיוחדת שהוקמה בחדר שם נהגו אייכמן, בימים טובים יותר, לנגן (כניור שני) עם פקידיו המוסיקליים. אז גם אמר (או לא אמר) את פסוקי המפורסם: "אקפוץ בבת-צחוק לתוך קברי, בידעני כי חמישה מיליון יהודים רובצים על מצפוני" אייכמן טוען כי לא דיבר על יהודים, אלא על אויבי הרייך, וכי אמר זאת רק כדי לעודד את פקידיו, ששקעו במחשבות נוגות. על כל פנים, לא הצטייד בניירות כוזבים, אלא אמר לגסטאפו-מילר: "איני זקוק לניירות. הנה האקזה הזה הוא התעודה שלי. כשלא אראה דרך אחרת, יהיה הוא התרופה האחרונה שלי" (אייכמן מספר על כך בגאחה רבה, גם כיום, מתוך אמונה שהתנהג כיתה לקצין גרמני, מבלי להסביר מדוע בכל זאת לא השתמש באקדה שלו ומדוע חי במשך שנים בעזרת תעודות מזויפות).

טראניקומדיה ב"טופולינו"

שוב שיחק אייכמן בחיילים. הוא התקשר עם הקצין שאירגן את ההגנה באותו קטע של ברלין, בנה בעזרתו מערכת-הגנה סביב הבניין. "אמרת שני שחל לקראת הקרב על ברלין. הכרתי את מערכת-ההגנה שלי, שבחלקה היתה מחוזמת מאוד. בכלל לא היתה לי עוד מחשבה בעולם, אלא להשתתף בקרב האחרון הזה. החלטתי שאם הסעת לא ימצא אותי שם בעצמו, אחפש אותו אני."

ואז בא הכישוף. הימלר עצמו, בפגישה עזובה אחרונה וקצרה, הסיל על אייכמן את המשימה להכין את העברתם של היהודים החשובים מטרוינשטאט לאוסטרית, כבני-ערובה עבור המשא-ומתן עם אייזנהואר, משא-ומתן שהימלר עדיין חלם עליו. "שוב התגנב היגון ללבי. שוב הייתי מוכרח לנטוש את מערכת-ההגנה היפה שלי, אותה כבר הכנתי". בקשר עם זה באה אותה התפרצות על "החיים המכושפים" בעדותו. הגורל המר כמעט בעד אייכמן למות מות גיבורים. הוא גם מנע ממנו ללחום אפילו יום אחד כגבר, בקרב גלוי, פנים אל פנים עם האויב.

הסוף היה טראגי-קומי. אייכמן המשמיד טייל לו במכונית פיאט קטנטנה, מדגם טופולינו. בין אוסטריה ופראג. אחרי שהכין את כל ההכנות בטויל, חזר לפראג, שם כבר לא נותר איש מן הגסטאפו. ראש המינהל הגרמני, שעוד נשאר בארמון, אמר לו ששוב אין כל קשר עם ברלין. אייכמן לא ידע בפני מי להתייבב.

קשה לתאר מצב מגוחך יותר. הרייך בין 1000-השנים התמוטט. מרבית שטחו כבר נכבש. הפירור התכוון להתאבדותו. הימלר תעה בארץ כרוח רפאים. משמדי ההמונים נפוצו לכל עבר, ואילו בפני אדולף אייכמן עמדה רק בעייה גורלית אחת: למי למסור דו"ח על מילוי משימתו — משימה ששוב לא היה לה שום ערך.

פגישה עם קאלטנברונר

לכפוף מצא מוצא מן המצב המיואש. הוא גילה כי קאלטנברונר נמצא בהרי אוסטריה. הוא מיהר אליו בטופולינו, אך ראש מיסטר-הבטחון ושרות-הבטחון של הרייך השלישי לא היה עוד מעוניין בדו"חות. אולי כבר חשב על הצפוי לו: תלייה בנירנברג.

נתקבלתי עליידי שלישי, רבי-סרן שיידלר, ידידי החתיק והנאמן. ניכסתי לחדר השני כדי למסור דו"ח, ומצאתי שם את קאלטנברונר עצמו יושב מאחורי שולחן. הוא לבש את מעיל המדים של גנרל-הס.ס. ומכנסי נעלי-שלג. בעלי צורת יתד, אותם תחב לבש מגפי נעלי-שלג נהדרים. היתה זאת תלבושת מוזרה נוכח הרגשת ימי פומפיהה האחרונים שהעיקה על כולנו — או לפחות עלי. זה היה אחרי ארוחת-הצהריים, לפני עמדה כוסית קטנה של קוניאק, והוא שיחק פאסיאנטי. שאלתי אותו איך מסתדרים העניינים. הוא השיב: "רע מאוד. אני מתכוון לפאסיאנטי".

הוא אמר לשיידלר להביא לי קוניאק. המסרת הרגיל לא נמצא בסביבה. חזם נעים שרר בחדר. טעם הקוניאק היה מצויין, למרות מצב-רוחי העצוב.

"מה אתה עומד לעשות?" שאל אותי קאלטנברונר. זה לא היה כמו באותן ההזדמנויות, כאשר נצטוותי להתייבב למילוי תפקידי. עכשיו נפל הפור, והכל העניינים האלה הפכו בעלי חשיבות משנית. מבחינה מסוימת נוכח המות רק בחלקו. היה קשה להתרכז על מה שקורה באותו רגע. זאת היתה ההתחלה של הלסי-העצבים שפגע בי כעבור כמה ימים כמו פסי. כי עכשיו היתה זאת עובדה: הרייך, אשר לו דאגנו וחדדנו זה הרבה, נשבר לרסיסים...".

בהשיבי לקאלטנברונר, אמרתי שאני אעבור להרים. זה טוב, הוא אמר. טוב גם למפקד-הארצי הימלר, עכשיו הוא יכול לדבר אחרת אל אייזנהואר. הוא יידע שאם אייכמן נמצא בהרים, הוא לא ייכנע לעולם — כי אייכמן אינו יכול להיכנע."

בנידה במרומי ההרים

הזאת היתה טעות. הגורל המכושף שוב מנע בעד אייכמן המסכן להילחם ולמכור את חייו ביוק. במשך כמה ימים הסוכוב בהרים, כמפקד של אספסוף רבגוני של משתמטים, אנשי יחידת-מודיעין של ה.ס.ס., אנשי יחידתו שלו ופיקודים אחרים של הרייך המפואר. בידו היה נשק חדיש ביותר, מחסן גדול של מנות-כרזל מצוינות וקופה גדושת דולארים, לירות אנגליות ומטבעות-זהב.

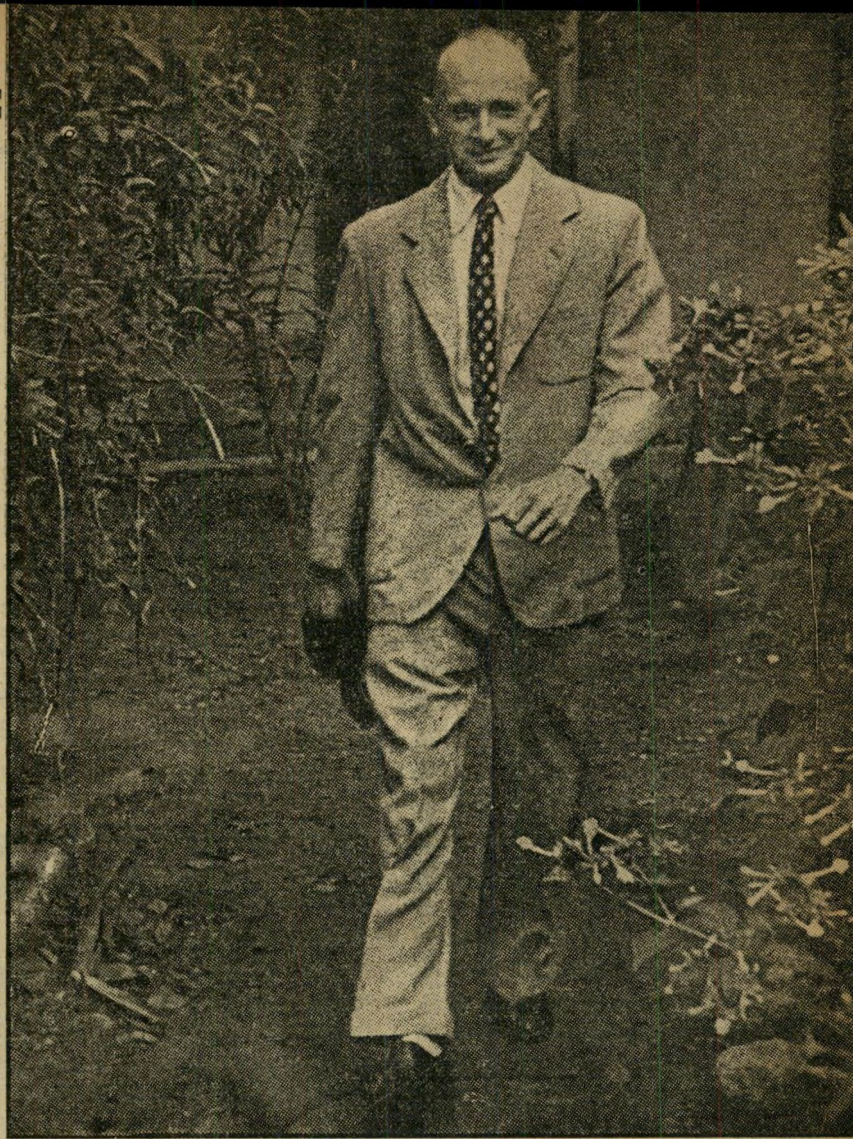
אמרתיו לעצמי: איזו חבורה של לא-יוצאים יש לך כאן! היו שם בחורים מן ה.ס.ס. הקרבי, שיצאו זה עתה מבית-חולים, ושעמדו לרשות כל יחידה שהיא. מיסטר-הבטחון אספה אותם ומסרה אותם לידי. חוץ מזה היתה שם חבורה חסרת-משמעת, מאגף המודיעין

מאת אורי אבנרי

של ה.ס.ס. כמה נשים, והאנשים של מחלקתי. לזה יש להוסיף 150 חברים של הנוער ההיסלואי. היו לי על הגב גם כמה רומנים (פאשיסטים). עם אלה הייתי צריך לנהל מלחמה! אייכמן שיתר רבים מהם, אחרי ששילם לכל אחד 5000 מארק (כ־2500 ל"י) — תמורת קבלה חתומה כדין. בעוד אנחנו נעים בהרים, הגיע רץ מטעם קאלטנברונר והביא לי פקודה של הימלר, שאסור לנו לירות באמריקאים ובבריטים. זה נראה כמו הסוף. האמריקאים הגיעו לעיירה סמוכה, ושמענו כי הבחורות שלנו כבר רוקדות עם האמריקאים בכיכר-השוק... לבסוף ביקש אפילו בורגר הנאמן שלי לדבר עימי באופן פרטי, "אדוני הסגן-אלוף", אמר, אורחך מחפשים כפושע-מלחמה. אותנו לא דיברנו על כל העניין בפרוטורט. אנו סבורים שתעשה שרות גדול לחברים שלך אם תעזוב אותנו ותמנה מפקד אחר, "כבר החלטתי על כך בעצמי, בחורים", אמרתי, אני אעזוב אתכם לבדכם. המלחמה נגמרה. לא מרשים לכם עוד לירות באויב. ובכן, תשמרו על עצמכם. עוזרי הוותיק, הסגן יניש, ביקש להילוות אלי. שתינו יחד קוניאק אחרון.

כך נסתיימה הקאריירה הנאצית של אדולף אייכמן. החברים הקרובים ביותר בגדו בו וביקשו להיפטר ממנו. אין ספק שאייכמן התמרמר על כך בלבו, כי תמיד חשב את עצמו למפקד אהוב ואהוד. כפי שהעני על עצמו, באזוני הפקד לס: "אפשר היה להסתדר עימי לא הייתי מפקד מחמיר. אומנם, דרשתי מפקודי שימלאו את חובתם, כפי שזה נדרש גם ממני, אבל לא דרכת לאיש על היבלות, כמו שאומרים. לא היה איכפת לי אם אדם מצדיע לי יפה, או אם הוא מצדיע לי בכלל. הייתי אחזק המפקדים שמעולם לא נפרו באיש על כך.

* היינו "סבלנות", מישחק קלפים שאדם משחק עם עצמו.
** באמרו מילים אלה לעתונאי וילם זאטן, יתכן כי אייכמן חשב על השיר הנאצי המפורסם: "אנחנו נמשיך לעבוד, עת הכל יישבר לרסיסים..."

אייכמן אחרי החמוסות הרייך השלישי: פלים בארגנטינה

לשיא השיאים מגיעה עדותו של אייכמן בפני הפקד אבנר לס, בקטע הבא: "איני יודע, החיים שלי היו מכושפים. מה שגם תיכננתי, מה שגם רציתי, מה שגם עשיתי ורציתי לעשות — הגורל מנע זאת ממני. הוא הכשיל את צעדי. כך היה זה בכל פעם, לא חשוב מה. אדוני הפקד, הרי שמעת את הדברים שלי. ראית בעצמך שזה היה ככה. כך זה היה אצלי בעניינים אישיים, ובדיוק כך זה היה גם במאמצי להשיג באיזה מקוט ארץ ליהודים..."

היו לאייכמן כמה סיבות לרחם על עצמו ולקונן על גורלו המר. קודם כל, נשלח באביב 1944 ליערות צוסן, כ־80 קילומטרים מזרחה לברלין, כדי לבנות שם מיפקדה אלטרנטיבית ללישכה הראשית לבטחון המדינה. אך התחיל במיפעל זה, בעזרת פועלים יהודיים שהובאו מטרוינשטאט, כאשר הופיע גסטאפו-מילר ופקד עליו לצאת להונגריה כדי לחסל שם את היהודים.

העבודה בצוסן שימחה אותי מאוד. אמרתי לעצמי: הנה יצאת מכל העסק, סוף-סוף אתה חי חיי דרו... הרי לכל אדם יש סיפוק כאשר הוא בונה משהו, כאשר הוא יוצר משהו חדש לגמרי. כל אדם שמח כשהוא יכול לגמור מיפעל כזה... ניסיתי לשכנע (את מילר) להשאיר אותי שם, ניסיתי לשכנע אותו, אבל זה לא הועיל, הרי באמת לא יכול היה לעשות מאומה, כי אחרי שהימלר ציווה משהו, גם אם כמו מילר לא יכול היה לעשות כלום."

בת-צחוק בקבר

בהונגריה נמשך הכישוף האכזר. ביולי 1944, בשעת הפסקה במלאכת-ההשמדה, כאשר השתעמם אייכמן בבודפשט ובילה את זמנו בנסיעות במכונית אמפיבית חדשה (אף פעם בחיי לא היה לי כה מעט לעשות...), קיבל פקודה לצאת לגבול הרומני. הרוסים הגיעו לאותו איזור, והימלר ציווה על אייכמן לסלק ממנו — תוך שיכנוע או תוך שימוש בכוח — את האיכרים הגרמניים שהתנחלו שם. הימלר לא רצה כי יפלו בידי הרוסים. "בפעם הראשונה הוטלה עלי משימה שהביאה אותי לקירבת החזית. בפעם הראשונה גם לא ניסיתי להתחמק משליחות עליידי בקשה אישית. להיפך... היה מנוי וגמור עמי לתת לאויב לתור אותי, כדי שאוכל להשתלב סוף-סוף באירועי המלחמה, ולא אצטרך עוד לחזור..."

בהתלהבות רבה החל אייכמן, פקיד-הרצח שנשאר במשרד כאשר מיליונים מבני-עמו ניספו בשדות הקרב, לשחק בחיילים. הוא אירגן יחידה קרבית, זאג שתקבל אימונים במרמאות: "עברתי גם בעצמי אימונים אלה, כי הרי לא ידעתי מה עוד צפוי לי". שום דבר לא היה צפוי לו. הוא הגיע לאזור-הפעולה מבלי להיות אויב. רק פעם אחת הופגזה שיירתו, ממרחקים. אך הצבא ההונגרי הביט בעיניו זועמת על פינוי האיכרים הגרמנים, שהוכיח כי הגרמנים מתכוננים לסגת. כדי למרות את ההונגרים, פיצל אייכמן את יחידתו לקבוצות קטנות, חור בעצמו לבודפשט. "משאלתי החשאית, להשתלב בהתמודדות הצבאית והחיילית, אשר לקראתה הצטיידתי והתכוננתי, הופרכה על-ידי התפתחות זו."

כישוף הגורל גם מנע ממנו להשתתף בהגנת בודפשט. אומנם התיידד עם מפקד צבאי גרמני, שהסכים למסור לו את הפיקוד על אחת מיחידותיו המיומנות, אך הוא הצטוו לחזור לברלין. ערב חגי-המולד 1944, עוד הופיע אייכמן במשרד מועצת-היהודים בבודפשט ודרש לראות את ראשיה. לא היה איש במקום, מחוץ לשוער. בהתפרצות של זעם היכה אייכמן את השוער — ואז עזב את העיר, שעה קלה לפני שהכביש האחרון נותק על-ידי הצבא הסובייטי.

גם זה לא היה סוף הכישוף. בברלין נפסקה זמנן כל עבודה פוריה. משרדי הגסטאפו הושמדו בהפצצה, וכל אנשי הלישכה הראשית לבטחון המדינה עברו לבניין הגדול ברחוב הקורפירסט, בו שכנה עד כה יחידת אייכמן לבדה. בניין זה נשאר על חילו, ללא פגיעה, בין הבתים הרוסים של הסביבה. "פקידי הגסטאפו פשטו בבניין. הם התחילו לעבוד כמו בשלום העמוק ביותר, כתבו ניירות עם ציונים כמו, דחוף — לטפול מיידו וכן הלאה, כאילו אין בכלל מלחמה. הם התיישבו מאחורי מכונת-הכתיבה. היה חשוב להם שלא יצטבר

* הקטעים המודפסים באותיות דקות לקוחים מעדותו של אייכמן בפני הפקד לס, מזיכ-רונותיו ומשאר המיסמכים החתומים על ידו, תוך שמירה על סיגנונו המקורי של אייכמן, ככל האפשר.